

PROGRAM USPOSABLJANJA ZA UČITELJE

v programih srednjega poklicnega
in strokovnega izobraževanja
za delo z romskimi dijaki

PROGRAM USAVRŠAVANJA NASTAVNIKA

koji predaju u programima srednjeg
strukovnog obrazovanja za rad
s romskim učenicima

TRAINING PROGRAM FOR TEACHERS

teaching in secondary vocational
education programs how to
work with roma students

HEDROM

HIGHER EDUCATION FOR ROMA

Erasmus+

KAZALO

KAZALO	2
.....	4
1. O PROJEKTU »HIGHER EDUCATION FOR ROMA« IN PROGRAMU USPOSABLJANJA.....	7
2. O PROGRAMU USPOSABLJANJA UČITELJEV SREDNIH POKLICNIH IN STROKOVNIH ŠOL.....	9
2.1. CILJNA SKUPINA	9
2.2. VSEBINA PROGRAMA.....	9
2.3. NAMEN IN CILJI USPOSABLJANJA	10
2.4. STRUKTURA PROGRAMA	10
3. PROGRAM USPOSABLJANJA ZA UČITELJE V PROGRAMIH SREDNJEGA POKLICNEGA IN STROKOVNEGA IZOBRAŽEVANJA ZA DELO Z ROMSKIMI DIJAKI	11
3.1. MODUL 1: SPOZNAVANJE ROMSKE SKUPNOSTI IN ZGODOVINE ROMOV, NJIHOVE KULTURE IN JEZIKA	11
3.1.1. ROMSKA SKUPNOST IN ZGODOVINA ROMOV	11
3.1.2. KULTURA IN JEZIK ROMOV	12
3.1.3. ŽIVLJENJSKO OKOLJE ROMSKIH DIJAKOV – OBISK LOKALNEGA ROMSKEGA NASELJA	13
3.2. MODUL 2: ROMI V VZGOJNO IZOBRAŽEVALNEM PROCESU	15
3.2.1. SPOZNAVANJE DOKUMENTOV O VKLJUČEVANJU ROMOV V VZGOJNO IZOBRAŽEVALNI PROCES IN STANJA NA PODROČJU VKLJUČENOSTI ROMOV V SREDNJEŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE	15
3.2.2. DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA USPEŠNOST ROMOV V PROCESU IZOBRAŽEVANJA	16
3.3. MODUL 3: PEDAGOŠKO DELO Z DIJAKI ROMI	17
3.3.1. MOTIVACIJA ROMSKIH DIJAKOV V PROCESU IZOBRAŽEVANJA.....	17
3.3.2. PRISTOPI PRI DELU Z ROMSKIMI UČENCI	18
3.4. MODUL 4: POMEN POZITIVNE ŠOLSKE IN RAZREDNE KLIME ZA ROMSKE UČENCE	20
3.4.1. POMEN ŠOLSKE IN RAZREDNE KLIME	20
3.4.2. POMEN MEDKULTURNIH KOMPETENC UČITELJEV PRI DELU Z ROMSKIMI DIJAKI	21
4 O PROJEKTU »HIGHER EDUCATION FOR ROMA« I PROGRAMU USAVRŠAVANJA	24
5 O PROGRAMU USAVRŠAVANJA NASTAVNIKA SREDNIH STRUKOVNIH ŠKOLA.....	26
5.1 CILJANA SKUPINA	26
5.2 SADRŽAJ PROGRAMA	26
5.3 SVRHA I CILJEVI USAVRŠAVANJA.....	27

5.4	STRUKTURA PROGRAMA	27
6	PROGRAM USAVRŠAVANJA NASTAVNIKA SREDNJIH STRUKOVNIH ŠKOLA ZA RAD S ROMSKIM UČENICIMA.....	28
6.1	MODUL 1: UPOZNAVANJE ROMSKE ZAJEDNICE I POVIJESTI ROMA, NJIHOVE KULTURE I JEZIKA28	
6.1.1	ROMSKA ZAJEDNICA I POVIJEST ROMA	28
6.1.2	KULTURA I JEZIK ROMA	29
6.1.3	ŽIVOTNO OKRUŽENJE ROMSKIH UČENIKA – POSJET LOKALNOM ROMSKOM NASELJU 30	
6.2	MODUL 2: ROMI U OBRAZOVNOM PROCESU	32
6.2.1	UPOZNAVANJE S DOKUMENTIMA O UKLJUČIVANJU ROMA U OBRAZOVNI PROCES I STANJU NA PODRUČJU UKLJUČENOSTI ROMA U SREDNJOŠKOLSKO OBRAZOVANJE	32
6.2.2	ČIMBENICI KOJI UTJEČU NA USPJEŠNOST ROMA U OBRAZOVNOM PROCESU	33
6.3	MODUL 3: PEDAGOŠKI RAD S ROMSKIM UČENICIMA.....	35
6.3.1	MOTIVACIJA ROMSKIH UČENIKA U OBRAZOVNOM PROCESU	35
6.3.2	PRISTUPI U RADU S ROMSKIM UČENICIMA.....	36
6.4	MODUL 4: VAŽNOST POZITIVNE ŠKOLSKE I RAZREDNE KLIME ZA ROMSKE UČENIKE	37
6.4.1	VAŽNOST ŠKOLSKE I RAZREDNE KLIME	37
6.4.2	VAŽNOST INTERKULTURALNIH KOMPETENCIJA NASTAVNIKA U RADU S ROMSKIM UČENICIMA.....	38
7	ABOUT THE »HIGHER EDUCATION FOR ROMA« PROJECT AND TRAINING PROGRAM.....	42
8	ABOUT THE TRAINING PROGRAM FOR TEACHERS TEACHING IN SECONDARY VOCATIONAL SCHOOLS.....	44
8.1	TARGET GROUP.....	44
8.2	PROGRAM CONTENTS.....	44
8.3	TRAINING PROGRAM’S PURPOSE AND GOALS.....	45
8.4	PROGRAM STRUCTURE.....	45
9	TRAINING PROGRAM FOR TEACHERS TEACHING IN SECONDARY VOCATIONAL EDUCATION PROGRAMS HOW TO WORK WITH ROMA STUDENTS	46
9.1	MODULE 1: GETTING TO KNOW THE ROMA COMMUNITY AND THE HISTORY OF THE ROMA, THEIR CULTURE AND LANGUAGE	46
9.1.1	ROMA COMMUNITY AND ROMA HISTORY	46
9.1.2	ROMA CULTURE AND LANGUAGE	47
9.1.3	LIVING ENVIRONMENT OF ROMA STUDENTS – VISIT TO A LOCAL ROMA SETTLEMENT. 49	

9.2	MODULE 2: ROMA IN THE EDUCATIONAL PROCESS	51
9.2.1	INSIGHT DOCUMENTS ON THE INCLUSION OF ROMA IN THE EDUCATION PROCESS AND THE SITUATION IN THE AREA OF ROMA INVOLVEMENT IN SECONDARY EDUCATION.....	51
9.2.2	FACTORS AFFECTING THE SUCCESS OF ROMA IN THE EDUCATIONAL PROCESS	52
9.3	MODULE 3: PEDAGOGICAL WORK WITH ROMA STUDENTS	54
9.3.1	MOTIVATION OF ROMA STUDENTS IN THE EDUCATIONAL PROCESS.....	54
9.3.2	APPROACHES IN WORKING WITH ROMA STUDENTS	55
9.4	MODULE 4: THE IMPORTANCE OF A POSITIVE SCHOOL AND CLASSROOM CLIMATE FOR ROMA STUDENTS	56
9.4.1	THE IMPORTANCE OF SCHOOL AND CLASSROOM CLIMATE	56
9.4.2	THE IMPORTANCE OF TEACHERS' INTERCULTURAL COMPETENCES IN WORKING WITH ROMA STUDENTS	57

PROGRAM USPOSABLJANJA ZA UČITELJE

v programih srednjega poklicnega
in strokovnega izobraževanja
za delo z romskimi dijaki

HEDROM
HIGHER EDUCATION FOR ROMA

Erasmus+

1. O PROJEKTU »HIGHER EDUCATION FOR ROMA« IN PROGRAMU USPOSABLJANJA

Projekt Higher Education for Roma (HEDROM) je navdihnil predhodni projekt Give them a Chance (GEM), financiran iz programa Erasmus+, katerega namen je bil usposobiti izobraževalce odraslih, ki se pri svojem delu srečujejo s pripadniki romske skupnosti. Namen projekta HEDROM je prav tako usposobiti in opolnomočiti učitelje, in sicer učitelje srednjih poklicnih in strokovnih šol, ki se pri svojem delu srečujejo z učenci iz romske skupnosti.

S projektom HEDROM želimo sodelujoče partnerske organizacije izboljšati kakovost srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja ter pri strokovnemu osebju oziroma učiteljih dvigniti oziroma okrepiti kompetence za delo z romskimi dijaki. Slednje je pomembno predvsem zaradi dejstva, da so se prav srednje poklicne in strokovne šole v zadnjih letih soočile z vedno višjim vpisom pripadnikov romske skupnosti v različne programe poklicnega in strokovnega izobraževanja, ki jih izvajajo. Hkrati pa se te šole srečujejo z osipom romskih dijakov, saj se jih večina dijakov sooča z nepremostljivimi težavami in konstantnim šolskim neuspehom.

Dvojezična srednja šola Lendava, Gospodarska šola Čakovec in soavtorja izvirnega programa usposabljanja učiteljev in drugih strokovnih delavcev na področju izobraževanja odraslih Romov - Ljudska univerza Lendava in Pučko otvoreno učilište Čakovec, imamo podobne izkušnje pri sodelovanju z romsko skupnostjo in se strinjamo, da delo z njimi prinaša določene posebnosti in izzive, na katere morajo biti tako izobraževalci kot učitelji pripravljene in zanj primerno usposobljeni.

Eden izmed pomembnih dejavnikov, ki bi lahko pomembno vplival na izboljšanje predstavljenih razmer na področju srednješolskega izobraževanja pripadnikov romske

skupnosti je strokovno osebje srednjih šol, ki je usposobljeno za delo z romskimi dijaki. Učitelji so namreč tisti, ki imajo pomembno vlogo pri šolski uspešnosti romskih dijakov. Prav zaradi tega smo se odločili v okviru projekta HEDROM, financiranega iz programa Erasmus+, pripraviti program usposabljanja za učitelje v programih srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja, ki se pri svojem delu srečujejo z romskimi dijaki. Tako bomo s kompetentnimi učitelji posredno pripomogli k večji šolski uspešnosti romskih dijakov v programih srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja.

Program smo partnerske organizacije razvile na podlagi izsledkov sekundarne raziskave o trendih vpisa in osipa romskih dijakov v programih srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja in fokusnih skupin z učitelji, ki poučujejo v teh programih, beseda na fokusnih skupinah pa je tekla o izzivih, s katerimi se učitelji srečujejo pri poučevanju romskih dijakov. Obenem smo pri izdelavi programa upoštevali tudi izsledke fokusne skupine z romskimi dijaki, ki so nam zaupali svoje izkušnje s srednješolskim izobraževanjem.

Cilj projekta HEDROM je bil na podlagi prilagoditev programa usposabljanja, ki je nastal v okviru projekta GEM in je bil namenjen usposabljanju izobraževalcev odraslih, pripraviti nov program usposabljanja učiteljev v programih srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja za delo z romskimi dijaki. Tovrstni program usposabljanja je namenjen opolnomočenju učiteljev s ciljem, da bi pri svojem delu z romskimi dijaki bili še uspešnejši, kar naj bi posredno vplivalo na zgodnje opuščanje šolanja in neuspehe v procesu poklicnega in strokovnega izobraževanja pri pripadnikih romske skupnosti.

2. O PROGRAMU USPOSABLJANJA UČITELJEV SREDNJIH POKLICNIH IN STROKOVNIH ŠOL

2.1. CILJNA SKUPINA

Program usposabljanja je namenjen opolnomočenju, osveščanju in usposabljanju srednješolskih učiteljev poklicnih in strokovnih programov, ki se pri svojem delu srečujejo ali pa se bodo srečevali s pripadniki romske skupnosti. Temeljni cilj programa usposabljanja je opolnomočiti učitelje, ki poučujejo v srednjih šolah, za delo z romskimi dijaki, da bi na ta način preprečili zgodnje opuščanje šolanja in neuspeh v procesu poklicnega in strokovnega izobraževanja romskih dijakov ter tako dvignili izobrazbeno raven pripadnikov romske skupnosti. Dodatno se v program usposabljanja lahko vključijo tudi drugi strokovni delavci iz različnih programov srednješolskega izobraževanja.

2.2. VSEBINA PROGRAMA

Program temelji na neformalnem pristopu k poučevanju in vključuje vsebine, uporabne za vse izobraževalne ustanove, ki se ukvarjajo s formalnim in neformalnim izobraževanjem pripadnikov romske skupnosti, prvenstveno pa je namenjen usposabljanju učiteljev srednjih poklicnih in strokovnih šol. Tekom usposabljanja bodo učitelji podrobneje spoznali kulturo, zgodovino, jezik in sodobni način življenja Romov v njihovi lokalni skupnosti. Na podlagi osebnih zgodb Romov, ki imajo izkušnje s srednješolskim izobraževanjem, teoretičnih izhodišč ter izsledkov, pridobljenih tekom drugih projektnih aktivnosti bodo obravnavali raznorazne izzive, s katerimi se pripadniki romske skupnosti soočajo v času srednješolskega izobraževanja. V povezavi s temi izzivi bodo ciljni skupini predstavljene metode dela, pristopi in aktivnosti, s katerimi lahko delujejo v razredu in šoli inkluzivno, vključujoče in spoštljivo, krepijo različnost v razredu ter skrbijo za pozitivno razredno in šolsko klimo ter na tak način vplivajo na boljšo učno uspešnost dijakov, ki prihajajo iz romske skupnosti. Program vključuje tudi obisk lokalnega romskega naselja, ki bo omogočil

ciljni skupini izkustveno učenje o lokalni romski skupnosti ter razmerah, v katerih se njihovi dijaki nahajajo. Različne metode in oblike poučevanja bodo omogočile ciljni skupini širjenje in poglobljanje že obstoječih znanj, pridobivanje novih informacij, usvajanje sodobnih načinov dela ter posredno tudi priložnost za osebno rast in kritično mišljenje.

2.3. NAMEN IN CILJI USPOSABLJANJA

Projektne partnerji smo mnenja, da kljub mnogim napredkom na področju izobraževanja Romov še vedno ostajajo izzivi pri delu z romskimi dijaki, ki jih je potrebno nasloviti, na kar nakazujejo tudi podatki o osipu romskih dijakov. Strinjamo se, da je za uspešno sodelovanje med večinskim narodom in manjšinami (v tem primeru romsko) potreben vzajemni trud in dobro poznavanje drug drugega. Zato želimo z usposabljanjem učiteljem in drugim strokovnim sodelavcem v srednjih šolah približati in podrobneje predstaviti zgodovino, kulturo in identiteto Romov, s čimer bodo lahko lažje razumeli romske učence in ovire, s katerimi se spopadajo v procesu izobraževanja. Prav tako želimo učitelje opremiti z znanji in kompetencami za delo v večkulturnem razredu, predvsem na področju vzpostavljanja zaupnih odnosov, pozitivne razredne klime in prepoznavanja nesprejemljivih vedenj. Znanja za delo v večkulturnem razredu so prenosljiva tudi na delo z drugimi manjšinami in ranljivimi skupinami, katerih pripadniki se v šoli mnogokrat srečujejo s podobnimi izzivi kot učenci iz romske skupnosti.

2.4. STRUKTURA PROGRAMA

Program je sestavljen iz štirih modulov:

1. Spoznavanje romske skupnosti in zgodovine Romov, njihove kulture in jezika.
2. Romi v vzgojno izobraževalnem procesu.
3. Pedagoško delo z učenci Romi.
4. Pomen dobre šolske in razredne klime za romske učence.

Program zajema 40 pedagoških ur. Vsak modul vsebuje splošne in specifične cilje modula ter standarde znanja, ki jih je treba doseči. Moduli se med seboj smiselno nadaljujejo, dopolnjujejo in povezujejo.

3. PROGRAM USPOSABLJANJA ZA UČITELJE V PROGRAMIH SREDNJEGA POKLICNEGA IN STROKOVNEGA IZOBRAŽEVANJA ZA DELO Z ROMSKIMI DIJAKI

3.1. MODUL 1: SPOZNAVANJE ROMSKE SKUPNOSTI IN ZGODOVINE ROMOV, NJIHOVE KULTURE IN JEZIKA

3.1.1. ROMSKA SKUPNOST IN ZGODOVINA ROMOV

SPLOŠNI CILJ	SPECIFIČNI CILJI (UDELEŽENCI)	STANDARDI ZNANJA	METODE IN OBLIKE DELA	ŠTEVIL O UR
Spoznati romsko skupnost države, kjer se usposabljanje izvaja in se seznaniti s temeljnimi zgodovinskimi mejniki romske skupnosti.	<ul style="list-style-type: none"> - Spoznajo osnovne značilnosti romske skupnosti na nacionalni ravni; - spoznajo izvor Romov in vzroke preseljevanja v preteklosti ter značilnosti romskega življenja (od nomadskega do stacionarnega); - seznanijo se z demografskimi podatki o romski skupnosti v posamezni državi in na ravni EU; 	<ul style="list-style-type: none"> - Poznajo osnovne značilnosti romske skupnosti na nacionalni ravni in jih kritično vrednotijo; - poznajo osnovne demografske podatke o romski skupnosti na nacionalni ravni; - poznajo izvor Romov in vzroke preseljevanja s poudarkom na poselitvi evropskih držav; 	<p>Metode dela:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razlaga; - predavanje; - predstavitev; - diskusija; - pogovor; - delo z besedili, fotografijami; - demonstracija. <p>Oblike dela:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontalna; - skupinska; - individualna. 	4

	<ul style="list-style-type: none"> - spoznajo zgodovino romskih skupnosti na nacionalni in lokalni ravni; - spoznajo romske simbole in njihov pomen; - razumejo vzroke za razvoj različnih romskih vprašanj, predsodkov in stereotipov. 	<ul style="list-style-type: none"> - poznajo romske simbole; - poznajo prelomne zgodovinske trenutke, pomembne za romsko skupnost; - znajo naštetih obravnavana romska vprašanja ter kritično presoditi, zakaj so zgodovinsko pogojena. 		
--	--	--	--	--

3.1.2. KULTURA IN JEZIK ROMOV

SPLOŠNI CILJ	SPECIFIČNI CILJI (UDELEŽENCI)	STANDARDI ZNANJA	METODE IN OBLIKE DELA	ŠTEVIL O UR
Spoznati razvoj kulture in kulturnega bogastva romske skupnosti ter razvoj romskega jezika in različnih dialektov romske skupnosti.	<ul style="list-style-type: none"> - Poznajo temeljne značilnosti romske kulture; - razumejo pomen tradicionalnih romskih poklicev; - spoznajo romske običaje in navade; - spoznajo izvor in posebnosti romskega jezika; - razumejo vzroke za razvoj različnih romskih dialektov/ jezikovnih skupin; 	<ul style="list-style-type: none"> - Kritično presodijo, kako je življenjski slog Romov vplival na razvoj kulture; - pojasnijo, kako je razvoj romskega jezika vplival na razvoj kulture Romov; - razumejo vpliv drugih kultur na kulturo romske skupnosti; - razložijo vzroke, zakaj romski jezik 	<p>Metode dela:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razlaga; - predavanje; - predstavitev; - diskusija; - pogovor; - delo z besedili, fotografijami; - demonstracija. <p>Oblike dela:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontalna; - skupinska; - individualna. 	4

	<ul style="list-style-type: none"> - seznanijo se, kateri dialekti se govorijo na nacionalni ravni; - razumejo, kako je razvoj romskega jezika vplival na razvoj kulture v sodobnosti; - spoznajo, zakaj romski jezik v nekaterih okoljih počasi izginja; - poznajo romske medije in pomen slednjih za romsko in širšo družbeno skupnost. 	<ul style="list-style-type: none"> v nekaterih okoljih počasi izginja; - znajo naštetih slovnične lastnosti in nekaj posebnosti romskega jezika; - znajo razložiti, zakaj so se pri Romih razvili določeni poklici; - znajo naštetih romske dialekte. 		
--	---	---	--	--

3.1.3. ŽIVLJENJSKO OKOLJE ROMSKIH DIJAKOV – OBISK LOKALNEGA ROMSKEGA NASELJA

SPLOŠNI CILJ	SPECIFIČNI CILJI (UDELEŽENCI)	STANDARDI ZNAJANJA	METODE IN OBLIKE DELA	ŠTEVIL O UR
Obisk romskega naselja in spoznavanje življenjskega okolja romskih dijakov.	- Spoznajo tipične elemente življenja romske družine, lestvico vrednot, ki je značilna za romsko skupnost, vzgojne tipe, ki prevladujejo v romski družini;	<ul style="list-style-type: none"> - Poznajo življenjske razmere v romski skupnosti, romskem naselju in romski družini; - pojasnijo lestvico vrednot pripadnikov romske skupnosti; 	<p>Metode dela:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razlaga; - vodeni ogled; - demonstracija; - pogovor; - diskusija; - delo s fotografijami; - delo na terenu; 	8

	<ul style="list-style-type: none"> - poznajo načine vključevanja pripadnikov romske skupnosti v širšo družbeno skupnost na lokalni ravni; - ogledajo si romsko naselje in imajo možnost, da govorijo s prebivalci naselja, da si lahko oblikujejo lastno mnenje in videnje romske tematike; - spoznajo zgodovinsko in kulturno dediščino lokalnega romskega naselja; - spoznajo pomen kulture na razvoj romske identitete; - seznanijo se z romskimi naselji v upravni enoti in njihovimi posebnostmi; - seznanijo se z življenjskimi navadami Romov ter z dejstvom, kako slednje vplivajo na 	<ul style="list-style-type: none"> -kritično ovrednotijo življenje v romski skupnosti in v romski družini; - utemeljijo, kako življenjske navade Romov vplivajo na splošno stanje v romskem naselju. 	<ul style="list-style-type: none"> - refleksija; - predstavitev. <p>Oblike dela:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontalna; - skupinska; - individualna. 	
--	---	--	---	--

	splošno stanje v naselju.			
--	---------------------------	--	--	--

Cilj modula 1: Udeleženci spoznajo osnovne značilnosti romske skupnosti v njihovi državi, zgodovino Romov, kulturo in jezik te skupnosti. Udeleženci si ogledajo romsko naselje in na tak način spoznajo življenjsko okolje romskih dijakov, kar prispeva k bolj poglobljenemu razumevanju učencev in posledično bolj kakovostnemu sodelovanju z njimi.

3.2. MODUL 2: ROMI V VZGOJNO IZOBRAŽEVALNEM PROCESU

3.2.1. SPOZNAVANJE DOKUMENTOV O VKLJUČEVANJU ROMOV V VZGOJNO IZOBRAŽEVALNI PROCES IN STANJA NA PODROČJU VKLJUČENOSTI ROMOV V SREDNJEŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE

SPLOŠNI CILJ	SPECIFIČNI CILJI (UDELEŽENCI)	STANDARDI ZNANJA	METODE IN OBLIKE DELA	ŠTEVIL O UR
Spoznati pomembne nacionalne dokumente s področja izobraževanja in vključevanja Romov v vzgojno izobraževalni proces.	<ul style="list-style-type: none"> - Spoznajo nacionalne pravne podlage s področja izobraževanja Romov; - spoznajo ključne nacionalne ukrepe na področju vzgoje in izobraževanja; - seznanijo se s stanjem na področju srednješolskega in terciarnega izobraževanja ter izobraževanja odraslih. 	<ul style="list-style-type: none"> - Okvirno poznajo nacionalne pravne podlage s področja izobraževanja Romov; - predstaviti znajo stanje na področju srednješolskega izobraževanja na nacionalni ravni. 	<p>Metode dela:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razlaga; - predstavitev; - razprava; - pregled dokumentov. <p>Oblike dela:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontalna; - individualna. 	2

3.2.2. DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA USPEŠNOST ROMOV V PROCESU IZOBRAŽEVANJA

SPLOŠNI CILJ	SPECIFIČNI CILJI (UDELEŽENCI)	STANDARDI ZNAJANJA	METODE IN OBLIKE DELA	ŠTEVIL O UR
Seznani se z dejavniki, ki vplivajo na šolsko (ne)uspešnost romskih učencev v času osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja.	<ul style="list-style-type: none"> - Spoznajo vpliv socialnega in kulturnega kapitala na izobraževalne uspehe romskih učencev; - spoznajo vpliv družinskih in osebnih okoliščin Romov na njihovo (ne)uspešnost v procesu izobraževanja; - spoznajo vpliv osebnih aspiracij romskih otrok, njihovih motivov in želja na njihovo (ne)uspešnost v procesu izobraževanja; - spoznajo vpliv izkušenj Romov v izobraževalnem procesu na njihovo (ne)uspešnost v procesu izobraževanja; 	<ul style="list-style-type: none"> - Utemeljijo, na kakšen način socialni in kulturni kapital vpliva na šolsko uspešnost romskih učencev; - utemeljijo, na kakšen način družinske okoliščine vplivajo na učno uspešnost romskih učencev; - utemeljijo, na kakšen način osebne okoliščine vplivajo na učno uspešnost romskih učencev; - naštejejo in utemeljijo vpliv drugih dejavnikov na učno uspešnost romskih učencev. 	<p>Metode dela:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razlaga; - razgovor; - diskusija; - študija primera; - delo na konkretnih primerih; - metoda viharjenja možganov. <p>Oblike dela:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontalna; - individualna; - manjša skupinska. 	6

	- spoznajo vpliv ostalih dejavnikov na (ne)uspešnost Romov v procesu izobraževanja.			
--	---	--	--	--

Cilj modula 2: Udeleženci spoznajo nacionalne dokumente s področja vključevanja Romov v vzgojno izobraževalni proces in dobijo vpogled v stanje na področju vključenosti Romov v srednješolsko izobraževanje. Spoznajo specifične dejavnike, ki vplivajo na učno (ne)uspešnost Romov na osnovnošolski in srednješolski ravni izobraževanja.

3.3. MODUL 3: PEDAGOŠKO DELO Z DIJAKI ROMI

3.3.1. MOTIVACIJA ROMSKIH DIJAKOV V PROCESU IZOBRAŽEVANJA

SPLOŠNI CILJ	SPECIFIČNI CILJI (UDELEŽENCI)	STANDARDI ZNANJA	METODE IN OBLIKE DELA	ŠTEVIL O UR
Seznani se z različnimi načini motivacije romskih dijakov v procesu izobraževanja.	<ul style="list-style-type: none"> - Spoznajo odnos romskih otrok oziroma mladostnikov do nadaljnega izobraževanja po zaključeni osnovni šoli; - seznani se z izkušnjami Romov v izobraževalnem sistemu; - seznani se s pomenom poklicne oziroma karijerne orientacije in 	<ul style="list-style-type: none"> - Poznajo odnos romskih otrok do nadaljnega izobraževanja ter izkušnje Romov v izobraževalnem sistemu; - utemeljijo pomen dela na močnih področjih in notranji motivaciji. 	<p>Metode dela:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razlaga; - razgovor; - diskusija; - delo z besedili; - refleksija; - metoda viharjenja možganov; - študija primera; - metoda reševanja problemov. <p>Oblike dela:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontalna; - individualna; - manjša skupinska. 	4

	<p>podpore romskih učencev;</p> <p>- razumejo, zakaj je potrebno poudarjati močna področja romskih dijakih in vlogo pohval;</p> <p>- razumejo, zakaj je potrebno pri romskih dijakih gojiti notranjo motivacijo.</p>			
--	--	--	--	--

3.3.2. PRISTOPI PRI DELU Z ROMSKIMI UČENCI

SPLOŠNI CILJ	SPECIFIČNI CILJI (UDELEŽENCI)	STANDARDI ZNANJA	METODE IN OBLIKE DELA	ŠTEVILO UR
Seznani se s pristopi pri delu z romskimi dijaki.	<p>- Seznanijo se s pomenom sodelovanja z romskimi starši;</p> <p>- razumejo neodzivnost romskih staršev in povečanja pomena lastnega sodelovanja z romskimi dijaki;</p> <p>- zavedajo se pomena povezovalnih navad oziroma kompetenc v odnosu z romskimi dijaki;</p>	<p>- Pojasnijo pomen sodelovanja z romskimi starši;</p> <p>- utemeljijo, katere kompetence mora imeti učitelj za kakovostno delo z romskimi dijaki;</p> <p>- utemeljijo, zakaj so potrebne didaktične prilagoditve in kakšne vrste so potrebne.</p>	<p>Metode dela:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razlaga; - razgovor; - diskusija; - delo z besedili; - refleksija; - metoda viharjenja možganov; - študija primera. <p>Oblike dela:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontalna; - individualna; - manjša skupinska. 	4

	<ul style="list-style-type: none"> - razumejo pomen in nujnost rabe didaktičnih prilagoditev pri poučevanju romskih dijakov; - seznanijo se s pomenom prilagajanja komunikacije pri komuniciranju z romskimi dijaki in njihovimi starši; - razumejo, zakaj je lahko zniževanje standardov za romske dijake diskriminatorno. 			
--	--	--	--	--

Cilj modula 3: Udeleženci spoznajo načine motiviranja romskih dijakov v procesu izobraževanja, pri čemer spoznajo odnos romskih otrok oziroma mladostnikov do izobraževanja ter izkušnje Romov v procesu izobraževanja kot pomemben dejavnik motivacije pripadnikov te skupnosti na šolskem področju. Obenem se seznanijo s pristopi pri delu z romskimi dijaki, predstavi se jim preverjene in učinkovite didaktične prilagoditve, razloži pomen prilagajanja komunikacije pri komuniciranju z dijaki in njihovimi starši, hkrati pa spoznajo, katere učiteljeve kompetence najbolj prispevajo h kakovostnemu delu z romskimi dijaki.

3.4. MODUL 4: POMEN POZITIVNE ŠOLSKE IN RAZREDNE KLIME ZA ROMSKE UČENCE

3.4.1. POMEN ŠOLSKE IN RAZREDNE KLIME

SPLOŠNI CILJ	SPECIFIČNI CILJI (UDELEŽENCI)	STANDARDI ZNANJA	METODE IN OBLIKE DELA	ŠTEVIL O UR
Seznani se s pomenom pozitivne šolske in razredne klime za romske učence in dijake.	<ul style="list-style-type: none"> - Spoznajo pomen dobrih socialnih odnosov v šoli za romske učence in dijake; - spoznajo pomen dobrega počutja romskih učencev in dijakov znotraj razreda in šole; - zavedajo se pomena občutljivosti na pravičnost pri romskih dijakih; - zavedajo se pomena razredne klime kot varovalnega dejavnika medvrstniškega nasilja; - razumejo, zakaj lahko šola deluje kot varovalni dejavnik za romske dijake. 	<ul style="list-style-type: none"> - Seznanijo se z raziskavami o počutju in zaznavah odnosov romskih učencev in dijakov z učitelji in neromskimi vrstniki v šoli; - utemeljijo, na kakšen način in zakaj lahko šola deluje kot zaščitni faktor za romske dijake. 	<p>Metode dela:</p> <ul style="list-style-type: none"> - delo z dokumenti, besedili; - razlaga; - razgovor; - diskusija; - refleksija; - metoda viharjenja možganov; - študija primera; - metoda reševanja problemov. <p>Oblike dela:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontalna; - individualna; - manjša skupinska. 	4

3.4.2. POMEN MEDKULTURNIH KOMPETENC UČITELJEV PRI DELU Z ROMSKIMI DIJAKI

SPLOŠNI CILJ	SPECIFIČNI CILJI (UDELEŽENCI)	STANDARDI ZNANJA	METODE IN OBLIKE DELA	ŠTEVIL O UR
Seznanimi se s pomenom razvijanja medkulturnih kompetenc učiteljev in spodbujanja razvoja le teh pri dijakih.	<ul style="list-style-type: none"> - Zavedajo se pomena poznavanja romske skupnosti in njihove kulture pri delu z romskimi dijaki; - zavedajo se pomena učiteljeve pripravljenosti na soočanje s predsodki in stereotipi; - zavedajo se pomena sociolingvističnih težav romskih dijakov v šolskem okolju; - zavedajo se pomena razvoja medkulturne občutljivosti pri dijakih znotraj šolskega okolja; - zavedajo se pomena učiteljevega spodbujanja razvoja medkulturnih kompetenc pri 	<ul style="list-style-type: none"> - Utemeljijo pomen krepitev medkulturnih kompetenc učiteljev; - utemeljijo pomen razvoja oziroma krepitev medkulturne občutljivosti pri dijakih. 	<p>Metode dela:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razlaga; - razgovor; - diskusija; - refleksija; - metoda viharjenja možganov; - študija primera. <p>Oblike dela:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontalna; - individualna; - skupinska. 	4

	romskih in neromskih dijakih; - zavedajo se pomena spodbujanja razumevanja za kulturno drugačnih vzorce obnašanja pri dijakih.			
--	---	--	--	--

Cilj modula 4: Udeleženci se seznanijo z raziskavami na področju počutja romskih otrok v slovenskih osnovnih in srednjih šolah ter njihovih zaznavah odnosov z učitelji in vrstniki. Na ta način spoznajo pomen dobre razredne klime za romske učence in dijake. Obenem spoznajo, zakaj je pomembno poznavanje romske skupnosti in njihove kulture pri pedagoškem delu z učenci iz romske skupnosti ter pomena razvoja in krepitev medkulturnih kompetenc učiteljev za kakovostno delo z romskimi dijaki.

PROGRAM USAVRŠAVANJA NASTAVNIKA

koji predaju u programima srednjeg
strukovnog obrazovanja za rad
s romskim učenicima

HEDROM
HIGHER EDUCATION FOR ROMA

Erasmus+

4 O PROJEKTU »HIGHER EDUCATION FOR ROMA« I PROGRAMU USAVRŠAVANJA

Projekt *Higher Education for Roma* (HEDROM) inspiriran je prethodnim projektom *Give them a Chance* (GEM), financiranim iz programa Erasmus+ Europske unije, čiji je cilj bio osposobiti andragoške djelatnike koji u svom radu dolaze u kontakt s pripadnicima romske nacionalne manjine. Svrha projekta HEDROM također je opremiti i osnažiti nastavnike, ali ovog puta nastavnike srednjih strukovnih škola, koji se u svom radu susreću s učenicima pripadnicima romske nacionalne manjine.

Projektom HEDROM nastojimo kod partnerskih organizacija unaprijediti kvalitetu srednjeg strukovnog obrazovanja te razviti ili osnažiti kompetencije stručnih djelatnika i nastavnika za rad s učenicima romske nacionalnosti. Potonje je važno ponajprije zbog činjenice da se srednje strukovne škole posljednjih godina suočavaju sa sve većim upisom učenika pripadnika romske nacionalne manjine u različite programe strukovnog obrazovanja koje provode. Istodobno, te se škole suočavaju s osipanjem romskih učenika, jer se većina njih suočava s nepremostivim problemima i stalnim školskim neuspjehom.

Dvojezična srednja škola Lendava, Gospodarska škola Čakovec i koautori izvornog programa izobrazbe nastavnika i drugih stručnjaka u području obrazovanja odraslih Roma – Ljudska univerza Lendava i Pučko otvoreno učilište Čakovec – imaju slična iskustva u suradnji s romskom zajednicom i slažu se da rad s njima nosi određene posebnosti i izazove, za koje prosvjetni djelatnici te posebice nastavnici moraju biti spremni i primjereno osposobljeni.

Jedan od važnih čimbenika, koji bi mogao značajno utjecati na poboljšanje prikazanog stanja u području srednjoškolskog obrazovanja pripadnika romske nacionalne manjine, jesu stručni kadrovi srednjih škola koji su osposobljeni za rad s romskim učenicima jer su

nastavnici ti koji imaju važnu ulogu u njihovom školskom uspjehu. Upravo iz tog razloga odlučili smo u okviru projekta HEDROM, financiranog u okviru programa Erasmus+ Europske unije, pripremiti program usavršavanja za nastavnike koji predaju u programima srednjeg strukovnog obrazovanja koji se u svom radu susreću s učenicima romske nacionalnosti. Na ovaj način, uz kompetentne nastavnike, posredno ćemo pridonijeti boljem školskom uspjehu romskih učenika u programima srednjeg strukovnog obrazovanja.

Program su izradile partnerske organizacije na temelju rezultata sekundarnog istraživanja o trendovima upisa i odustajanja učenika romske nacionalni manjine iz programa srednjoškolskog strukovnog obrazovanja te fokus grupa s nastavnicima koji predaju u tim programima. Fokus grupe bile su usmjerene na otkrivanje izazova s kojima se nastavnici susreću poučavajući romske učenike. Istovremeno, pri izradi programa uzeli smo u obzir i rezultate fokus grupe s romskim učenicima koji su s nama podijelili svoja iskustva srednjoškolskog obrazovanja.

Cilj projekta HEDROM je pripremiti novi program usavršavanja nastavnika koji predaju u programima srednjeg strukovnog obrazovanja za rad s učenicima romske nacionalne manjine, a koji je temeljen na prilagodbama programa osposobljavanja izrađenog u sklopu projekta GEM namijenjenog osposobljavanju andragoških djelatnika. Ova vrsta programa usavršavanja usmjerena je na osnaživanje nastavnika kako bi njihov rad s učenicima romske nacionalne manjine bio što uspješniji, a što bi posredno trebalo utjecati na rano napuštanje školovanja i neuspjehe u procesu strukovnog obrazovanja pripadnika romske nacionalne manjine.

5 O PROGRAMU USAVRŠAVANJA NASTAVNIKA SREDNJIH STRUKOVNIH ŠKOLA

5.1 CILJANA SKUPINA

Program usavršavanja je usmjeren na osnaživanje, osvještavanje i opremanje srednjoškolskih nastavnika strukovnih programa koji se u svom radu susreću ili će se susresti s pripadnicima romske nacionalne manjine. Temeljni cilj programa usavršavanja je osnaživanje nastavnika koji predaju u srednjim školama za rad s učenicima romske nacionalne manjine. Na taj bi se način spriječilo rano napuštanje školovanja i neuspjeh u procesu strukovnog obrazovanja učenika romske nacionalne manjine te bi se podigla obrazovna razina romskih učenika što bi pozitivno utjecalo na razinu obrazovanja opće romske populacije. U program usavršavanja se također mogu uključiti i drugi stručni suradnici iz različitih programa srednjeg obrazovanja.

5.2 SADRŽAJ PROGRAMA

Program se temelji na neformalnom pristupu poučavanju i obuhvaća sadržaje primjenjive na sve obrazovne ustanove uključene u formalno i neformalno obrazovanje pripadnika romske nacionalne manjine, no prvenstveno je namijenjen usavršavanju nastavnika u srednjim strukovnim školama. Tijekom obuke nastavnici će naučiti više o kulturi, povijesti, jeziku i suvremenom načinu života Roma u svojoj lokalnoj zajednici. Na temelju osobnih priča Roma koji su podijelili svoja iskustva sa srednjoškolskim obrazovanjem, teoretskih polazišta i uvida stečenih tijekom drugih projektnih aktivnosti, bit će riječi o različitim izazovima s kojima se pripadnici romske nacionalne manjine susreću tijekom srednjoškolskog obrazovanja. U vezi s navedenim izazovima nastavnicima će se prezentirati metode rada, pristupi i aktivnosti kojima se može uključivo, inkluzivno i s poštovanjem raditi u razredu i školi, slaviti različitost u razredu te osigurati pozitivno klimu i ozračje razreda i škole čime se utječe na bolji školski uspjeh učenika romske nacionalne manjine. Program uključuje i posjet lokalnom romskom naselju, što će nastavnicima omogućiti

iskustveno učenje o lokalnoj romskoj zajednici te uvjetima u kojima žive njihovi učenici. Različite metode i oblici poučavanja omogućit će nastavnicima stjecanje novih te produbljanje postojećih znanja, stjecanje novih informacija, usvajanje suvremenih načina rada, a posredno i pružiti priliku za osobni razvoj i kritičko razmišljanje.

5.3 SVRHA I CILJEVI USAVRŠAVANJA

Mi, projektni partneri, smatramo da, unatoč brojnim pomacima u području obrazovanja Roma, još uvijek postoje izazovi u radu s romskim učenicima na koje treba odgovoriti, o čemu svjedoče podaci o odustajanju romskih učenika. Slažemo se da je za uspješnu suradnju većinskog i manjinskog naroda (u ovom slučaju Roma) potreban zajednički trud i dobro poznavanje jedni drugih. Zato želimo približiti i detaljnije predstaviti povijest, kulturu i identitet Roma nastavnicima i drugim stručnim suradnicima u srednjim školama, kako bi bolje razumjeli romske učenike i prepreke s kojima se susreću u sustavu obrazovanja. Nastavnike također želimo opremiti znanjima i kompetencijama za rad u interkulturalnom razredu, posebice u području uspostavljanja odnosa povjerenja, pozitivne razredne klime i prepoznavanja neprihvatljivih ponašanja. Vještine za rad u interkulturalnom razredu mogu se prenijeti i na rad s drugim manjinama i ranjivim skupinama, čiji se pripadnici često suočavaju sa sličnim izazovima u školi kao i učenici romske nacionalne manjine.

5.4 STRUKTURA PROGRAMA

Program se sastoji od četiri modula:

1. Upoznavanje romske zajednice i povijesti Roma, njihove kulture i jezika.
2. Romi u obrazovnom procesu.
3. Pedagoški rad s romskim učenicima.
4. Važnost pozitivne školske i razredne klime za romske učenike.

Program obuhvaća 40 nastavnih sati. Svaki modul sadrži opće i specifične ciljeve modula i standarde znanja koje treba postići. Moduli se međusobno smisleno nastavljaju, nadopunjuju i povezuju.

6 PROGRAM USAVRŠAVANJA NASTAVNIKA SREDNJIH STRUKOVNIH ŠKOLA ZA RAD S ROMSKIM UČENICIMA

6.1 MODUL 1: UPOZNAVANJE ROMSKE ZAJEDNICE I POVIJESTI ROMA, NJIHOVE KULTURE I JEZIKA

6.1.1 ROMSKA ZAJEDNICA I POVIJEST ROMA

OPĆI CILJ	SPECIFIČNI CILJEVI (SUDIONICI)	STANDARDI ZNAJNA	METODE I OBLICI RADA	BROJ SATI
Upoznati romsku zajednicu zemlje u kojoj se usavršavanje održava i naučiti o osnovnim povijesnim prekretnicama romske zajednice.	<ul style="list-style-type: none"> - Upoznati osnovne karakteristike romske zajednice na nacionalnoj razini; - Upoznati se s podrijetlom Roma i uzrocima migracija u prošlosti, kao i specifičnostima života Roma (od nomadskog do stacionarnog); - Upoznati se s demografskim podacima o romskoj zajednici u svakoj zemlji i na razini EU; - Upoznati se s poviješću romskih zajednica na 	<ul style="list-style-type: none"> - Znaju osnovne karakteristike romske zajednice na nacionalnoj razini i kritički ih procjenjuju; - Znaju osnovne demografske podatke o romskoj zajednici na nacionalnoj razini; - Znaju podrijetlo Roma i uzroke migracije s naglaskom na naseljavanju europskih zemalja; - Znaju romske simbole; - Znaju prekretnice u povijesti bitne za romsku zajednicu; 	<p>Metode rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - objašnjavanje; - predavanje; - izlaganje; - rasprava; - razgovor; - rad s tekstovima, fotografijama; - demonstracija. <p>Oblici rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontalni; - grupni; - individualni. 	4

	<p>nacionalnoj i lokalnoj razini;</p> <p>- Upoznati se s romskim simbolima i njihovim značenjima;</p> <p>- Razumjeti uzroke razvoja romskih pitanja i izazova, predrasuda i stereotipa.</p>	<p>- Znaju nabrojiti obrađena romska pitanja i izazove te kritički procijeniti zašto su oni povijesno uvjetovani.</p>		
--	---	---	--	--

6.1.2 KULTURA I JEZIK ROMA

OPĆI CILJ	SPECIFIČNI CILJEVI (SUDIONICI)	STANDARDI ZNANJA	METODE I OBLICI RADA	BROJ SATI
Upoznati razvoj kulture i kulturnog bogatstva romske zajednice te razvoj romskog jezika i različitih dijalekata romske zajednice.	<p>- Upoznati se s osnovnim karakteristikama romske kulture;</p> <p>- Shvatiti važnost tradicionalnih romskih zanimanja;</p> <p>- Upoznati romske običaje i navike;</p> <p>- Upoznati porijeklo i posebnosti romskog jezika;</p> <p>- Razumjeti razloge razvoja</p>	<p>- Kritički procjenjuju kako je životni stil Roma utjecao na razvoj kulture;</p> <p>- Mogu objasniti kako je razvoj romskog jezika utjecao na razvoj romske kulture;</p> <p>- Razumiju utjecaj drugih kultura na kulturu romske zajednice;</p> <p>- Mogu objasniti razloge zbog kojih romski jezik</p>	<p>Metode rada:</p> <p>- objašnjavanje;</p> <p>- predavanje;</p> <p>- izlaganje;</p> <p>- rasprava;</p> <p>- razgovor;</p> <p>- rad s tekstovima, fotografijama;</p> <p>- demonstracija.</p> <p>Oblici rada:</p> <p>- frontalni;</p> <p>- grupni;</p> <p>- individualni.</p>	4

	<p>različitih romskih dijalekata/jezične skupine;</p> <p>- Naučiti koji se dijalekti govore na nacionalnoj razini;</p> <p>- Razumjeti kako je razvoj romskog jezika utjecao na razvoj kulture u suvremeno doba;</p> <p>- Naučiti zašto romski jezik polako nestaje u nekim sredinama;</p> <p>- Upoznati romske medije i važnost istih za romsku i širu društvenu zajednicu.</p>	<p>polako nestaje u nekim sredinama;</p> <p>- Znaju navesti lingvističke značajke i neke posebnosti romskog jezika;</p> <p>- Znaju objasniti zašto su se određena zanimanja razvila među Romima;</p> <p>- Znaju nabrojati romske dijalekte.</p>		
--	---	---	--	--

6.1.3 ŽIVOTNO OKRUŽENJE ROMSKIH UČENIKA – POSJET LOKALNOM ROMSKOM NASELJU

OPĆI CILJ	SPECIFIČNI CILJEVI (SUDIONICI)	STANDARDI ZNANJA	METODE I OBLICI RADA	BROJ SATI
Posjet romskom naselju i upoznavanje životnog okruženja romskih učenika.	- Upoznati tipične elemente života romske obitelji, skalu vrijednosti koja je karakteristična za romsku zajednicu, tipove odgoja koji	- Znaju uvjete života u romskoj zajednici, romskom naselju i romskoj obitelji; - Mogu objasniti ljestvicu vrijednosti	Metode rada: - objašnjavanje; - vođeni obilazak; - demonstracija; - razgovor; - rasprava;	8

	<p>prevladavaju u romskoj obitelji;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Upoznati načine integracije pripadnika romske zajednice u širu društvenu zajednicu na lokalnoj razini; - Razgledati romskog naselja i pružiti priliku za razgovor sa stanovnicima naselja kako bi stvorili svoje stavove i viđenje romskog pitanja i izazova; - Upoznati povijesnu i kulturnu baštinu lokalnog romskog naselja; - Razumjeti važnost kulture za razvoj romskog identiteta; - Upoznati romska naselja u administrativnoj 	<p>pripadnika romske zajednice;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mogu kritički prosuđivati život u romskoj zajednici i u romskoj obitelji; - Mogu objasniti kako životne navike Roma utječu na opću situaciju u romskom naselju. 	<ul style="list-style-type: none"> - rad s fotografijama; - terenski rad; - refleksija; - prezentacija. <p>Oblici rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontalni; - grupni; - individualni. 	
--	--	--	---	--

	jedinici i njihove posebnosti; - Upoznati se sa životnim navikama Roma i uvidjeti kako one utječu na opću situaciju u naselju.			
--	---	--	--	--

Cilj modula 1: Polaznici uče o osnovnim karakteristikama romske zajednice u svojoj zemlji, povijesti Roma, kulturi i jeziku ove zajednice. Sudionici posjećuju romsko naselje i na taj način upoznaju životnu sredinu romskih učenika, što pridonosi dubljem razumijevanju učenika i posljedično boljoj suradnji s njima.

6.2 MODUL 2: ROMI U OBRAZOVNOM PROCESU

6.2.1 UPOZNAVANJE S DOKUMENTIMA O UKLJUČIVANJU ROMA U OBRAZOVNI PROCES I STANJU NA PODRUČJU UKLJUČENOSTI ROMA U SREDNJOŠKOLSKO OBRAZOVANJE

OPĆI CILJ	SPECIFIČNI CILJEVI (SUDIONICI)	STANDARDI ZNANJA	METODE I OBLICI RADA	BROJ SATI
Upoznati važne nacionalne dokumente iz područja obrazovanja i uključivanja Roma u	- Upoznati nacionalne pravne okvire u području obrazovanja Roma; - Upoznati ključne nacionalne mjere	- Okvirno znaju nacionalne pravne okvire u području obrazovanja Roma; - Znaju prezentirati stanje u području	Metode rada: - objašnjavanje; - prezentacija; - rasprava; - pregled dokumenata.	2

obrazovni proces.	u području obrazovanja; - Upoznati se sa stanjem u području srednjeg i visokog obrazovanja te obrazovanja odraslih.	srednjoškolskog obrazovanja Roma na nacionalnoj razini.	Oblici rada: - frontalni; - individualni.	
-------------------	--	---	--	--

6.2.2 ČIMBENICI KOJI UTJEČU NA USPJEŠNOST ROMA U OBRAZOVNOM PROCESU

OPĆI CILJ	SPECIFIČNI CILJEVI (SUDIONICI)	STANDARDI ZNANJA	METODE I OBLICI RADA	BROJ SATI
Upoznati se s čimbenicima koji utječu na školski (ne)uspjeh romskih učenika tijekom osnovnog i srednjeg obrazovanja.	- Učiti o utjecaju socijalnog i kulturnog kapitala na obrazovni uspjeh romskih učenika; - Spoznati utjecaj obiteljskih i osobnih prilika Roma na njihov (ne)uspjeh u obrazovnom procesu; - Spoznati utjecaj osobnih aspiracija	- Mogu objasniti kako društveni i kulturni kapital utječe na školski uspjeh romskih učenika; - Mogu objasniti kako obiteljske prilike utječu na školski uspjeh romskih učenika; - Mogu objasniti kako osobne okolnosti utječu na uspješnost	Metode rada: - objašnjavanje; - intervju; - rasprava; - studija slučaja; - rad na konkretnim slučajevima; - oluja ideja (brainstorming) . Oblici rada: - frontalni;	6

	romske djece, njihovih motiva i želja na njihov (ne)uspjeh u obrazovnom procesu; - Spoznati utjecaj romskih iskustava u obrazovnom procesu na njihov (ne)uspjeh u obrazovnom procesu; - Spoznati utjecaj drugih čimbenika na (ne)uspjeh Roma u obrazovnom procesu.	učenja romskih učenika; - Mogu navesti i obrazložiti utjecaj drugih čimbenika na uspješnost učenja romskih učenika.	- individualno; - grupni (manje skupine).	
--	--	--	--	--

Cilj modula 2: Polaznici se upoznaju s nacionalnim dokumentima u području uključivanja Roma u odgojno-obrazovni proces te dobivaju uvid u stanje u području uključivanja Roma u srednjoškolsko obrazovanje. Upoznaju specifične čimbenike koji utječu na učenje (neuspjeh) Roma na osnovnoškolskoj i srednjoškolskoj razini obrazovanja.

6.3 MODUL 3: PEDAGOŠKI RAD S ROMSKIM UČENICIMA

6.3.1 MOTIVACIJA ROMSKIH UČENIKA U OBRAZOVNOM PROCESU

OPĆI CILJ	SPECIFIČNI CILJEVI (SUDIONICI)	STANDARDI ZNANJA	METODE I OBLICI RADA	BROJ SATI
Upoznati se s različitim načinima motiviranja romskih učenika u obrazovnom procesu.	<ul style="list-style-type: none"> - Upoznati odnos romske djece ili mladih prema daljnjem školovanju nakon završene osnovne škole; - Steći uvid u iskustva Roma u obrazovnom sustavu; - Naučiti o važnosti profesionalne ili karijerne orijentacije i podrške romskim učenicima; - Razumjeti zašto je potrebno isticati snažna područja romskih učenika i ulogu pohvale; - Razumjeti zašto je potrebno njegovati unutarnju motivaciju kod romskih učenika. 	<ul style="list-style-type: none"> - Znaju odnos romske djece prema daljnjem obrazovanju i iskustvo Roma u obrazovnom sustavu; - Mogu potkrijepiti važnost rada na jakim područjima i unutarnje motivacije. 	<p>Metode rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - objašnjavanje; - intervju; - rasprava; - rad s tekstovima; - refleksija; - oluja ideja (brainstorming); - studija slučaja; - metoda rješavanja problema. <p>Oblici rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontalni; - individualno; - grupni (manje skupine). 	4

6.3.2 PRISTUPI U RADU S ROMSKIM UČENICIMA

OPĆI CILJ	SPECIFIČNI CILJEVI (SUDIONICI)	STANDARDI ZNANJA	METODE I OBLICI RADA	BROJ SATI
Upoznati se s pristupima u radu s romskim učenicima.	<ul style="list-style-type: none"> - Upoznati važnost suradnje s romskim roditeljima; - Razumjeti nereagiranje romskih roditelja i sve veću važnost vlastite suradnje s romskim učenicima; - Postati svjesni važnosti povezivanja navika ili kompetencija u odnosu s romskim učenicima; - Razumjeti važnost i nužnost primjene didaktičkih prilagodbi u nastavi romskih učenika; - Upoznati važnost prilagodbe komunikacije u komunikaciji s romskim učenicima i 	<ul style="list-style-type: none"> - Mogu objasniti važnost suradnje s romskim roditeljima; - Mogu obrazložiti koje kompetencije nastavnici trebaju imati za kvalitetan rad s romskim učenicima; - Mogu obrazložiti zašto su potrebne didaktičke prilagodbe i koje su vrste prilagodbe potrebne. 	<p>Metode rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - objašnjavanje; - intervju; - rasprava; - rad s tekstovima; - refleksija; - oluja ideja (brainstorming); - studija slučaja. <p>Oblici rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontalni; - individualno; - grupni (manje skupine). 	4

	njihovim roditeljima; - Razumjeti zašto snižavanje standarda za romske učenike može biti diskriminirajuće.			
--	---	--	--	--

Cilj modula 3: Polaznici uče o načinima motiviranja romskih učenika u obrazovnom procesu, pritom uviđaju odnos romske djece ili mladih prema obrazovanju te iskustva Roma u obrazovnom procesu kao važne motivacijske čimbenike za pripadnike ove zajednice u području školskog obrazovanja. Polaznici se ujedno upoznaju s pristupima u radu s učenicima romske nacionalne manjine, prezentiraju im se provjerene i učinkovite didaktičke prilagodbe, objašnjava važnost prilagodbe komunikacije u komunikaciji s učenicima i njihovim roditeljima, a ujedno uče koje kompetencije nastavnika najviše doprinose kvalitetnom radu s romskim učenicima.

6.4 MODUL 4: VAŽNOST POZITIVNE ŠKOLSKE I RAZREDNE KLIME ZA ROMSKE UČENIKE

6.4.1 VAŽNOST ŠKOLSKE I RAZREDNE KLIME

OPĆI CILJ	SPECIFIČNI CILJEVI (SUDIONICI)	STANDARDI ZNANJA	METODE I OBLICI RADA	BROJ SATI
Uočiti važnost pozitivne školske i razredne klime za romske učenike.	- Naučiti važnost pozitivnih društvenih odnosa u školi za romske učenike;	- Upoznati su s istraživanjima o dobrobiti i percepciji odnosa romskih učenika s nastavnicima i	Metode rada: - rad s dokumentima i tekstovima; - objašnjavanje; - intervju; - rasprava;	4

	<ul style="list-style-type: none"> - Naučiti važnost dobrobiti romskih učenika unutar razreda i škole; - Osvijestiti važnosti osjetljivosti za pravdu kod romskih učenika; - Osvijestiti važnosti razredne klime kao zaštitnog faktora od vršnjačkog nasilja; - Razumjeti zašto škola može djelovati kao zaštitni faktor za romske učenike. 	<p>neromskim vršnjacima u školi;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mogu obrazložiti kako i zašto škola može djelovati kao zaštitni faktor prema romskim učenicima. 	<ul style="list-style-type: none"> - refleksija; - oluja ideja (brainstorming); - studija slučaja; - metoda rješavanja problema. <p>Oblici rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontalni; - individualno; - grupni (manja skupina). 	
--	---	--	--	--

6.4.2 VAŽNOST INTERKULTURALNIH KOMPETENCIJA NASTAVNIKA U RADU S ROMSKIM UČENICIMA

OPĆI CILJ	SPECIFIČNI CILJEVI (SUDIONICI)	STANDARDI ZNANJA	METODE I OBLICI RADA	BROJ SATI
Upoznati važnost razvoja interkulturalnih kompetencija nastavnika i poticanja razvoja istih kod učenika.	<ul style="list-style-type: none"> - Osvijestiti važnost poznavanja romske zajednice i njihove kulture u radu s romskim učenicima; - Osvijestiti važnost 	<ul style="list-style-type: none"> - Mogu obrazložiti važnost jačanja interkulturalnih kompetencija nastavnika; - Mogu obrazložiti važnost razvijanja ili jačanja interkulturalne 	<p>Metode rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - objašnjavanje; - intervju; - rasprava; - refleksija; - oluja ideja (brainstorming); - studija slučaja. 	4

	<p>nastavnikove spremnosti na suočavanje s predrasudama i stereotipima;</p> <p>- Osvijestiti važnost sociolingvističkih problema romskih učenika u školskom okruženju;</p> <p>- Osvijestiti važnost razvijanja interkulturalne osjetljivosti učenika u školskom okruženju;</p> <p>- Osvijestiti važnost nastavnikovog poticanja razvoja interkulturalnih kompetencija kod romskih i neromskih učenika;</p> <p>- Osvijestiti važnost promicanja razumijevanja kulturno različitih obrazaca ponašanja kod učenika.</p>	<p>osjetljivosti učenika.</p>	<p>Oblici rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontalni; - individualno; - grupni. 	
--	--	-------------------------------	---	--

Cilj modula 4: Sudionici se upoznaju s istraživanjem o dobrobiti romske djece u hrvatskim osnovnim i srednjim školama te njihovim percepcijama odnosa s nastavnicima i vršnjacima. Na taj način uče značaj dobre klime u razredu za romske učenike. Ujedno uče zašto je poznavanje romske zajednice i njihove kulture važno u pedagoškom radu s učenicima romske nacionalne manjine te uviđaju značaj razvoja i jačanja interkulturalnih kompetencija nastavnika za kvalitetan rad s romskim učenicima.

TRAINING PROGRAM FOR TEACHERS

teaching in secondary vocational
education programs how to
work with roma students

HEDROM
HIGHER EDUCATION FOR ROMA

Erasmus+

7 ABOUT THE »HIGHER EDUCATION FOR ROMA« PROJECT AND TRAINING PROGRAM

The Higher Education for Roma (HEDROM) project was inspired by the previous Give them a Chance (GEM) project, funded by the Erasmus+ program of the European Union, whose goal was to train teachers who work with adult members of the Roma national minority. The purpose of the HEDROM project is also to equip and empower teachers, but this time teachers of secondary vocational schools, who in their work meet students who are members of the Roma national minority.

With the HEDROM project, we are working with our partner organizations to improve the quality of secondary vocational education and to develop or strengthen the competences of professionals and teachers for working with students of Roma nationality. The latter is important primarily as secondary vocational schools in recent years are faced with an increasing rate of enrolment of students belonging to the Roma national minority in the various vocational education programs they implement. At the same time, these schools face the dropout of Roma students, as most of them face insurmountable problems and constant failure at school.

Dvojezična srednja šola Lendava, Gospodarska škola Čakovec and the co-authors of the original training program for teachers and other experts in the field of Roma adult education – Ljudska univerza Lendava and Pučko otvoreno učilište Čakovec – have similar experiences of cooperating with the Roma community and agree that working with them has certain specifics and challenges, for which educators and especially teachers must be prepared and adequately trained.

One of the important factors, which could significantly affect the improvement of the presented situation in the area of secondary school education of members of the Roma national minority, are the professional staff of secondary schools who are trained to work with Roma students because teachers play an important role in their success at school. It is for this reason that we decided within the framework of the HEDROM project, financed under the Erasmus+ program of the European Union, to prepare a training program for teachers who teach in secondary vocational education programs who in their work meet students of Roma nationality. In this way, together with competent teachers, we will indirectly contribute to better school success of Roma students in secondary vocational education programs.

The program was created by partner organizations based on the results of secondary research on the enrolment and withdrawal trends of Roma national minority students from secondary vocational education programs and focus groups with teachers who teach in these programs. The focus groups were aimed at discovering the challenges that teachers face when teaching Roma students. At the same time, when creating the program, we also took into account the results of the focus group with Roma students who shared their experiences of high school education with us.

The goal of the HEDROM project is to prepare a new training program for teachers who teach in secondary vocational education programs how to work with students of the Roma national minority, which is adapted from the training program developed as part of the GEM project intended for the training of teachers of adult learners. This type of training program is aimed at empowering teachers so that their work with students of the Roma national minority is as successful as possible, which should indirectly affect early school-leaving and failures in the vocational education process of members of the Roma national minority.

8 ABOUT THE TRAINING PROGRAM FOR TEACHERS TEACHING IN SECONDARY VOCATIONAL SCHOOLS

8.1 TARGET GROUP

The training program is aimed at empowering, raising awareness of and equipping secondary school teachers of vocational programs who meet or will meet members of the Roma national minority in their daily work. The basic goal of the training program is to empower teachers who teach in secondary schools to work with students of the Roma national minority. In this way, early drop-outs and failure at school in the secondary vocational education of students of the Roma national minority would be prevented, and the educational level of Roma students would be raised, which would have a positive effect on the level of education of the general Roma population. Other professional associates from various secondary education programs can also be included in the training program.

8.2 PROGRAM CONTENTS

The program is based on a non-formal approach to teaching and includes content applicable to all educational institutions involved in formal and non-formal education of members of the Roma national minority, but it is primarily intended for the training of teachers in secondary vocational schools. During the training, teachers will learn more about the culture, history, language and contemporary way of life of the Roma in their local community. Based on the personal stories of Roma who shared their experiences with secondary school education, theoretical starting points and insights gained during other project activities, we will discuss the various challenges that members of the Roma national minority face during secondary school education. In connection with the mentioned challenges, teachers will be presented with working methods, approaches and activities that can be used inclusively, inclusively and respectfully in the class and school, celebrate diversity in the class and ensure a positive climate and atmosphere in the class and school, which affects the better academic success of students the Roma national minority. The

program also includes a visit to a local Roma settlement, which will enable teachers to learn experientially about the local Roma community and the conditions in which their students live. Various methods and forms of teaching will enable teachers to acquire new and deepen existing knowledge, acquire new information, adopt modern teaching methods, and indirectly provide an opportunity for personal development and critical thinking.

8.3 TRAINING PROGRAM’S PURPOSE AND GOALS

We, the project partners, believe that, despite numerous developments in the field of Roma education, there are still challenges in working with Roma students that need to be answered, as shown by data on the dropout rates of Roma students. We agree that the successful cooperation of the majority and minority population (in this case the Roma) requires a joint effort and good knowledge of each other. That's why we want to bring the history, culture and identity of Roma closer to teachers and other professionals in secondary schools, so that they can better understand Roma students and the obstacles they face in the education system. We also want to equip teachers with the knowledge and competencies to work in an intercultural class, especially in the area of establishing trusting relationships, a positive classroom climate and recognizing unacceptable behaviours. Skills for working in an intercultural class can be transferred to work with other minorities and vulnerable groups, whose members often face similar challenges at school as students of the Roma national minority.

8.4 PROGRAM STRUCTURE

The program consists of four modules:

1. Getting to know the Roma community and the history of the Roma, their culture and language.
2. Roma in the educational process.

3. Pedagogical work with Roma students.
4. The importance of a positive school and classroom climate for Roma students.

The program includes 40 teaching hours. Each module contains general and specific module objectives and knowledge standards to be achieved. The modules meaningfully continue, complement and connect with each other.

9 TRAINING PROGRAM FOR TEACHERS TEACHING IN SECONDARY VOCATIONAL EDUCATION PROGRAMS HOW TO WORK WITH ROMA STUDENTS

9.1 MODULE 1: GETTING TO KNOW THE ROMA COMMUNITY AND THE HISTORY OF THE ROMA, THEIR CULTURE AND LANGUAGE

9.1.1 ROMA COMMUNITY AND ROMA HISTORY

GENERAL GOAL	SPECIFIC GOALS (PARTICIPANTS)	KNOWLEDGE STANDARDS	TEACHING METHODS AND FORMS	NUMBER OF HOURS
Get to know the Roma community of the country where the training takes place and learn about the basic historical milestones of the Roma community.	<ul style="list-style-type: none"> - Learn the basic characteristics of the Roma community at the national level; - Familiarize yourself with the origins of Roma and the causes of migration in the past, as well as the specifics of Roma life (from nomadic to stationary); 	<ul style="list-style-type: none"> - They know the basic characteristics of the Roma community at the national level and critically evaluate them; - They know basic demographic data about the Roma community at the national level; - They know the origin of the Roma 	<p>Work methods:</p> <ul style="list-style-type: none"> - explaining; - lecture; - presentation; - discussion; - conversation; - work with texts, photos; - demonstration. <p>Forms of work:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontal; - group; - individual. 	4

	<ul style="list-style-type: none"> - Familiarize yourself with the demographic data on the Roma community in each country and at the EU level; - Familiarize yourself with the history of Roma communities at the national and local level; - Familiarize yourself with Romani symbols and their meanings; - Understand the causes of the development of Roma topics and challenges, prejudices and stereotypes. 	<p>and the causes of migration, with an emphasis on the settlement of European countries;</p> <ul style="list-style-type: none"> - They know Romani symbols; - They know milestones in history important for the Roma community; - They know to list the addressed Roma issues and challenges and critically assess why they are historically conditioned. 		
--	--	---	--	--

9.1.2 ROMA CULTURE AND LANGUAGE

GENERAL GOAL	SPECIFIC GOALS (PARTICIPANTS)	KNOWLEDGE STANDARDS	TEACHING METHODS AND FORMS	NUMBER OF HOURS
Learn about the development of the culture and cultural wealth of the Roma	<ul style="list-style-type: none"> - Familiarize yourself with the basic characteristics of Roma culture; 	<ul style="list-style-type: none"> - They critically evaluate how the lifestyle of the Roma influenced the development of culture; 	<p>Work methods:</p> <ul style="list-style-type: none"> - explaining; - lecture; - presentation; - discussion; - conversation; 	4

<p>community and the development of the Roma language and different dialects of the Roma community.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Understand the importance of traditional Roma occupations; - Get to know Roma customs and traditions; - Get to know the origin and characteristics of the Romani language; - Understand the reasons for the development of different Roma dialects/language groups; - Learn which dialects are spoken at the national level; - Understand how the development of the Romani language influenced the development of culture in modern times; - Learn why the Romani language is slowly 	<ul style="list-style-type: none"> - They can explain how the development of the Romani language influenced the development of the Romani culture; - They understand the influence of other cultures on the culture of the Roma community; - They can explain the reasons why the Romani language is slowly disappearing in some areas; - They know how to state the linguistic features and some specifics of the Romani language; - They know how to explain why certain professions have developed among Roma; - They know to list Romani dialects. 	<ul style="list-style-type: none"> - work with texts, photos; - demonstration. <p>Forms of work:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontal; - group; - individual. 	
---	---	--	---	--

	<p>disappearing in some areas;</p> <p>- Get to know the Roma media and their importance for the Roma and wider social community.</p>			
--	--	--	--	--

9.1.3 LIVING ENVIRONMENT OF ROMA STUDENTS – VISIT TO A LOCAL ROMA SETTLEMENT

GENERAL GOAL	SPECIFIC GOALS (PARTICIPANTS)	KNOWLEDGE STANDARDS	TEACHING METHODS AND FORMS	NUMBER OF HOURS
<p>Visit to a Roma settlement and learn about the living environment of Roma students.</p>	<p>- Get to know the typical elements of the life of a Roma family, the spectrum of values that is characteristic of the Roma community, the types of upbringing that prevail in the Roma family;</p> <p>- Get to know ways of integrating members of the Roma community into the wider social community at the local level;</p>	<p>- They know the conditions of life in the Roma community, Roma settlement and Roma family;</p> <p>- They can explain the spectrum of values of members of the Roma community;</p> <p>- They can critically judge life in the Roma community and in the Roma family;</p> <p>- They can explain how the living habits of Roma affect the general</p>	<p>Work methods:</p> <ul style="list-style-type: none"> - explaining; - guided tour; - demonstration; - conversation; - discussion; - working with photos; - field work; - reflection; - presentation. <p>Forms of work:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontal; - group; - individual. 	<p>8</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - Take a tour of the Roma settlement and provide an opportunity to talk to the inhabitants of the settlement in order to create their own attitudes and views of the Roma issue and challenges; - Get to know the historical and cultural heritage of the local Roma settlement; - Understand the importance of culture for the development of Roma identity; - Get to know Roma settlements in the local administrative unit and their specifics; - Get to know the lifestyle habits of the Roma and see how they affect the general 	<p>situation in the Roma settlement.</p>		
--	---	--	--	--

	situation in the settlement.			
--	------------------------------	--	--	--

Objective of module 1: Participants learn about the basic characteristics of the Roma community in their country, the history of the Roma, the culture and language of this community. The participants visit a Roma settlement and thus get to understand the living environment of Roma students, which contributes to a more in-depth understanding of the students and, consequently, better cooperation with them.

9.2 MODULE 2: ROMA IN THE EDUCATIONAL PROCESS

9.2.1 INSIGHT DOCUMENTS ON THE INCLUSION OF ROMA IN THE EDUCATION PROCESS AND THE SITUATION IN THE AREA OF ROMA INVOLVEMENT IN SECONDARY EDUCATION

GENERAL GOAL	SPECIFIC GOALS (PARTICIPANTS)	KNOWLEDGE STANDARDS	TEACHING METHODS AND FORMS	NUMBER OF HOURS
Be familiar with important national documents in the field of education and the inclusion of Roma in the educational process.	<ul style="list-style-type: none"> - Learn about the national legal frameworks in the field of Roma education; - Get to know the key national measures in the field of education; - Familiarize yourself with the 	<ul style="list-style-type: none"> - They roughly know the national legal frameworks in the field of Roma education; - They know how to present the situation in the field of Roma secondary education at the national level. 	<p>Work methods:</p> <ul style="list-style-type: none"> - explaining; - presentation; - discussion; - review of documents. <p>Forms of work:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontal; - individual. 	2

	situation in the field of secondary and higher education and adult education.			
--	---	--	--	--

9.2.2 FACTORS AFFECTING THE SUCCESS OF ROMA IN THE EDUCATIONAL PROCESS

GENERAL GOAL	SPECIFIC GOALS (PARTICIPANTS)	KNOWLEDGE STANDARDS	TEACHING METHODS AND FORMS	NUMBER OF HOURS
Be familiar with the factors that influence the school (failure) of Roma students during primary and secondary education.	<ul style="list-style-type: none"> - Learn about the influence of social and cultural capital on the educational success of Roma students; - Discover the impact of family and personal circumstances of Roma on their failure/success in the educational process; - Learn about the impact of personal aspirations of Roma children, their motives and 	<ul style="list-style-type: none"> - They can explain how social and cultural capital affects the school success of Roma students; - They can explain how family circumstances affect the school success of Roma students; - They can explain how personal circumstances affect the learning success of Roma students; 	<p>Work methods:</p> <ul style="list-style-type: none"> - explaining; - interview; - discussion; - case study; - work on concrete cases; - brainstorming. <p>Forms of work:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontal; - individually; - group (smaller groups). 	6

	<p>desires on their failure/success in the educational process;</p> <p>- Learn about the influence of Roma experiences in the educational process on their failure/success in the educational process;</p> <p>- Learn about the impact of other factors on the failure/success of Roma in the educational process.</p>	<p>- They can state and explain the influence of other factors on the learning success of Roma students.</p>		
--	--	--	--	--

Objective of module 2: Participants become familiar with national documents in the field of inclusion of Roma in the educational process and gain an insight into the situation in the field of inclusion of Roma in secondary education. They get to know the specific factors that influence the learning (failure) of Roma at the primary and secondary education levels.

9.3 MODULE 3: PEDAGOGICAL WORK WITH ROMA STUDENTS

9.3.1 MOTIVATION OF ROMA STUDENTS IN THE EDUCATIONAL PROCESS

GENERAL GOAL	SPECIFIC GOALS (PARTICIPANTS)	KNOWLEDGE STANDARDS	TEACHING METHODS AND FORMS	NUMBER OF HOURS
Get acquainted with different ways of motivating Roma students in the educational process.	<ul style="list-style-type: none"> - Get to know the attitude of Roma children or young people towards further education after completing elementary school; - Gain insight into Roma experiences in the education system; - Learn about the importance of professional or career orientation and support for Roma students; - Understand why it is necessary to highlight the strong areas of Roma students and the role of praise; - Understand why it is necessary to cultivate internal motivation in Roma students. 	<ul style="list-style-type: none"> - They know the attitude of Roma children towards further education and the experience of Roma in the education system; - They can support the importance of working on strong areas and internal motivation. 	<p>Work methods:</p> <ul style="list-style-type: none"> - explaining; - interview; - discussion; - work with texts; - reflection; - brainstorming; - case study; - problem-solving method. <p>Forms of work:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontal; - individually; - group (smaller groups). 	4

9.3.2 APPROACHES IN WORKING WITH ROMA STUDENTS

GENERAL GOAL	SPECIFIC GOALS (PARTICIPANTS)	KNOWLEDGE STANDARDS	TEACHING METHODS AND FORMS	NUMBER OF HOURS
Get to know the approaches when working with Roma students.	<ul style="list-style-type: none"> - Get to know the importance of cooperation with Roma parents; - Understand the non-reaction of Roma parents and the increasing importance of own cooperation with Roma students; - Become aware of the importance of connecting habits or competencies in relation to Roma students; - Understand the importance and necessity of applying didactic adaptations in the teaching of Roma students; - Learn the importance of adapting communication in communication with Roma 	<ul style="list-style-type: none"> - They can explain the importance of cooperation with Roma parents; - They can explain what competencies teachers should have for quality work with Roma students; - They can explain why didactic adjustments are needed and what types of adjustments are needed. 	<p>Work methods:</p> <ul style="list-style-type: none"> - explaining; - interview; - discussion; - work with texts; - reflection; - brainstorming; - case study. <p>Forms of work:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontal; - individually; - group (smaller groups). 	4

	students and their parents; - Understand why lowering standards for Roma students can be discriminatory.			
--	---	--	--	--

Objective of module 3: Participants learn about the ways of motivating Roma students in the educational process, while realizing the attitude of Roma children or young people towards education and the experiences of Roma in the educational process as important motivational factors for members of this community in the field of school education. At the same time, the participants are introduced to approaches when working with students of the Roma national minority, proven and effective didactic adaptations are presented to them, the importance of adapting communication in communication with students and their parents is explained, and at the same time they learn which teacher competencies contribute most to quality work with Roma students.

9.4 MODULE 4: THE IMPORTANCE OF A POSITIVE SCHOOL AND CLASSROOM CLIMATE FOR ROMA STUDENTS

9.4.1 THE IMPORTANCE OF SCHOOL AND CLASSROOM CLIMATE

GENERAL GOAL	SPECIFIC GOALS (PARTICIPANTS)	KNOWLEDGE STANDARDS	TEACHING METHODS AND FORMS	NUMBER OF HOURS
Realize the importance of a positive school and classroom climate for Roma students.	- To learn the importance of positive social relations at school for Roma students; - To learn the importance of the	- They are familiar with research on the well-being and perception of Roma students' relationships with teachers and non-	Work methods: - work with documents and texts; - explaining; - interview; - discussion; - reflection;	4

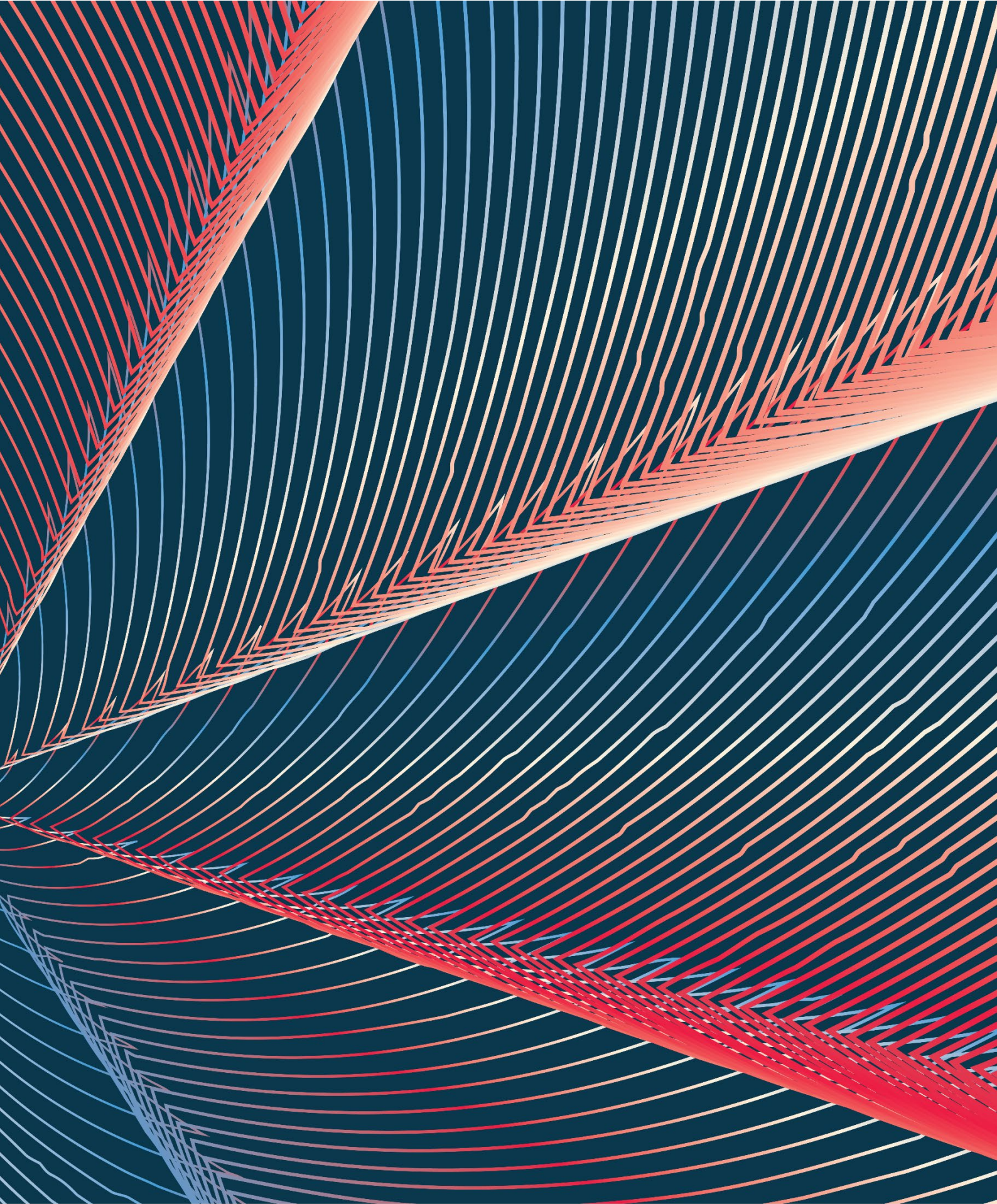
	<p>well-being of Roma students within the class and school;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Raise awareness of the importance of sensitivity for justice among Roma students; - Raise awareness of the importance of the classroom climate as a protective factor against peer violence; - Understand why school can act as a protective factor for Roma students. 	<p>Roma peers at school;</p> <ul style="list-style-type: none"> - They can explain how and why the school can act as a protective factor towards Roma students. 	<ul style="list-style-type: none"> - brainstorming; - case study; - problem-solving method. <p>Forms of work:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontal; - individually; - group (smaller group). 	
--	--	--	---	--

9.4.2 THE IMPORTANCE OF TEACHERS' INTERCULTURAL COMPETENCES IN WORKING WITH ROMA STUDENTS

GENERAL GOAL	SPECIFIC GOALS (PARTICIPANTS)	KNOWLEDGE STANDARDS	TEACHING METHODS AND FORMS	NUMBER OF HOURS
Get to know the importance of developing teachers' intercultural competences and encouraging their	<ul style="list-style-type: none"> - Raise awareness of the importance of knowing the Roma community and their culture in working with Roma students; - Raise awareness of the importance of the teacher's 	<ul style="list-style-type: none"> - They can explain the importance of strengthening the intercultural competences of teachers; - They can explain the importance of developing or strengthening 	<p>Work methods:</p> <ul style="list-style-type: none"> - explaining; - interview; - discussion; - reflection; - brainstorming; - case study. <p>Forms of work:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontal; - individually; 	4

<p>development in students.</p>	<p>readiness to face prejudices and stereotypes;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Raise awareness of the importance of sociolinguistic problems of Roma students in the school environment; - Raise awareness of the importance of developing students' intercultural sensitivity in the school environment; - Raise awareness of the importance of teachers encouraging the development of intercultural competences in Roma and non-Roma students; - Raise awareness of the importance of promoting understanding of culturally different behaviour patterns among students. 	<p>students' intercultural sensitivity.</p>	<p>- group.</p>	
---------------------------------	--	---	-----------------	--

Objective of module 4: Participants become familiar with research on the well-being of Roma children in Croatian primary and secondary schools and their perceptions of relationships with teachers and peers. In this way, they learn the importance of a good classroom climate for Roma students. At the same time, they learn why knowledge of the Roma community and their culture is important in pedagogical work with students of the Roma national minority, and they see the importance of developing and strengthening the intercultural competences of teachers for quality work with Roma students.

HEDROM

HIGHER EDUCATION FOR ROMA